

Bekymringsnotat samt –spørgsmål til sundheds- og forebyggelsesminister Astrid Krag overbragt til ministeren på mødet med borgergrupperne fra Bornholm, Kerteminde, Lolland, Roskilde, Skive og Thyholm d. 1. oktober 2013.

Den politiske beslutning

Vi er bekymret for, at det i 2003 alt for hurtigt og på et for snævert informations- og debatgrundlag blev besluttet at forfølge slutdeponering/nedgravning som den eneste option; I forfølgelse af denne beslutning efterlyste man ensidigt nedgravningsmuligheder uden at se på de erfaringer, man har gjort sig i lande med meget mere erfaring – og dermed formodentlig kompetence – i håndtering af atomaffald end man har Danmark;

Man indsnævrede alt for hurtigt mulige nedgravningssteder til de nuværende seks områder, med det til følge, at hele Danmarks atomaffaldsproblem blev reduceret til et problem for disse seks områder. Der er næsten ingen national dialog og diskussion i gang omkring emnet, og de eneste, der synes at bekymre sig for kvaliteten af arbejdet og selve processen, er netop repræsentanter og borgere fra disse seks områder. Vi er bange for, at dette er en politisk og ikke en videnskabelig, ansvarlig beslutning.

Et nedgravet depot er alt andet lige lettere at 'glemme' når der er gået 100 år, men så er det jo først, det begynder at blive rigtig farligt. Dette kan man forhindre ved at holde sig til et overfladedepot. Det ligger der og kan ses, og man kan passe på det. Det koster penge, men intet at regne for de udgifter der vil komme, når et nedgravet depot giver sig til at lække. Samtidig kunne det jo meget vel være, at forskningen over 100 havde fundet på løsninger, som vi ikke kan tænke os i dag, og dermed har gjort deponering til en helt anden ting.

Viden om affaldets historik

Vi vil meget gerne se en oversigt over præcist, hvad der er i de forskellige tønder. Tilsyneladende hersker der usikkerhed om dette. Hvordan kan man for eksempel uden begrundelse nedklassificere farligheden af de 233 kg fra højradoaktivt til mellemradoaktivt langlivet affald, sådan som det er sket her?

En nedgravning af affaldet med dets nuværende sammensætning og med vores nuværende viden og teknologi vil formodentlig være den værst tænkelige option (især i sammenligning med en solid, velobserveret mellemlagring som i Holland eller Tyskland.) Ingen andre lande, af dem vi normalt sammenligner os med, vover at grave lignende affald ned i 30 meters dybde – vi skal **ikke** være de første!

Viden om beskaffenheden af f.eks. den beton, der skal beskytte depotet bygger på beregninger og ikke på viden, hvad der kan gøre os utrygge. I Belgien har det netop vist sig, at der siver en gelatinøs substans ud gennem betonen. Der er problemer med over 70 % af tønderne. Det belgiske kontrolorgan for kernekraft udtaler, "Dette burde ikke være sket, det burde være forudset. Det stiller spørgsmålstejn ved opbevaring i beton." (Kilde Agitation politique autour des fûts de déchets radioactifs à Dessel. RTBF be 20.0912)

Hvad er det næste, der burde have været forudset?

Generelt er den officielle vurdering af affaldets farlighed bekymrende. I de 6 udpegede områder får vi at vide, at affaldet ikke er særlig farligt og primært består af handsker, kitler, røgalmer, murbrokker m.m. men samtidig udtaler de samme personer, at affaldet er alt for farligt til at have liggende på Risø. Vi undrer os over den besynderlige diskrepans, der er i disse vurderinger.

Risici for miljøet

Forskerne indrømmer, at udsivninger er uundgåelige. En nedgravning gør affaldet svært tilgængeligt, så når udsivningerne bemærkes, vil det være næste umuligt og uhyre dyrt at grave affaldet op igen, og man står med endnu større problemer, end dem man har nu.

Tør politikerne løbe den risiko, det giver for dyrkede fødevarer, drikkevand, fisk ja kort sagt hele fødekæden. Udkantsdanmark er selvfølgelig tyndt befolket, men det er her fødevarerne til de tætbefolkede byer dyrkes.

Det fremhæves, at affaldet må flyttes fra Risø, da der netop der er nogle dobbeltforkastninger, der kunne give anledning til jordskælvproblemer. De geologer, vi har spurgt, hævder at de nævnte forkastninger strækker sig igennem hele Danmark, og at de derfor ikke gør Risø mere risikabelt end nogle af de andre udpegede områder.

Ud over ovennævnte risici er der hele den socioøkonomiske side af sagen. Det område, der bliver udpeget vil uundgåeligt komme ud i en befolkningsmæssig, erhvervsmæssig og dermed økonomisk deroute, der vil blive ret uoverskuelig for befolkningen der. Risø derimod har nu i 60 år levet med affaldet, og levet godt. 900 arbejdspladser gav Risø i sin blomstringstid med alle de gevinster de har givet for oplandet. I al den tid har vi ikke hørt noget om, at det lå i en højrisikozone, ej heller at boligpriser og erhverv led skade ved at have det som nabo.

Basis for folketingsbeslutningen i 2003 var, at vi ikke skulle prøve at eksportere affaldet, men skulle vise ansvarlighed og selv rydde op efter os. Det er en smuk holdning, men hvorfor et det mere ansvarligt, at Risø sender deres affald til Bornholm, Skive, Kerteminde eller Lolland end til Sverige, som vi ser det, drejer det sig mest om kilometer.

Transport af affaldet.

Som vi ser det, vil transporten af affaldet til lands og eller til vands til et af de p.t. truede nedgravningssteder føre til store risici for natur og mennesker. Vi vil gerne sikre os, at beregningsmodellerne for risikoen for uheld pr. enhed, der flyttes eller pr tur, er af samme som eller af højere standard end de modeller, der anvendes i de lande, vi normalt sammenligner os med. Det gælder både for emballage, udstyr og beskaffenhed af transportenhederne og sikkerheden omkring transporterne.

Økonomi

Det er vigtigt for os at understrege, at problemet er nationalt, hele landet må tage stilling til, hvordan man finder en ansvarlig løsning.

Der må oplysning og atter oplysning til, hver en sten skal vendes og samarbejdet med andre lande, der har de samme problemer som os, bør intensiveres. Det bliver dyrt, ja, men det bliver dyrere at lade være.

Vi mener, at der kan spares penge ved at stille slutdepotplanerne på pause, mens man undersøger andre muligheder, så der ikke gøres dobbelt arbejde.

Vi anbefaler et midlertidig mellemlager til affaldet.

For ikke at gøre udgifterne for vore efterkommere uoverstigelig, anbefaler vi, at der laves en fond, hvori der indbetales et beløb hvert år, så der er penge til at bygge det rette depot den dag, videnskaben har gjort os klogere.

Med udgangspunkt i ovenstående bekymringer, har vi stillet nedenstående række spørgsmål, som vi ønsker kommentarer til og svar på:

Ubesvarede bekymringsspørgsmål

1. Adspurgt erklærer flere eksperter, at den beton der bruges til indkapsling af affaldet, er holdbart max 125 år! *Hvad så med den resterende periode? I det korteste senarie 175 år? Og i det længste 249.875 år?*
2. Er det gisninger og beregningsmodeller der bruges som grundlag? Hvis ja, så bør dette fremstå som sådan over for offentligheden! *eller kan eksperterne lave garantier for sikker undergrund 300 – 250.000 år frem i tiden, dækkende alt fra eventuelle jordskælv, istid, havvandsstigninger?*
3. Danmark vil lave slutdepot til alt affaldet, et depot ned til 30 meter under jorden, hvor det skal ligge indkapslet i beton- og metaltromler! *Hvordan kan eksperter garantere, at der under disse forhold ikke sker udsvivning til grundvand – havvand? Og hvordan kan man i Danmark garantere at grundlaget for et sådan lagets sikkerhed er i orden, når alle de lande vi normalt sammenligner os med ikke ville anbefale dette og ryster på hovedet af de Danske planer?*
4. Risiko for optag i fødevarer! *Kan ministeren, med de eksperter der nu anvendes, garanterer at der ikke kan ske optag i dyrkede markafgrøder og samt dyrehold efter udsvivning til grundvand? Har ministeren overvejet, at valget af lokaliteter i udkanten af Danmark berører lokaliteter, der producerer fødevarerne til de tættest befolkede egne?*
5. Forsigtighedsprincippet - Danmark er med afsæt i EU-rettet forpligtet til at forholde sig til videnskabelig usikkerhed om mulig betydeligrisici for miljø- eller sundhedsskader fra produkter eller processer. *Vurderer ministeren, at forsigtighedsprincippet bør indgå som en integreret del af beslutningsprocessen for håndtering af det danske radioaktive affald?*

Det politiske aspekt

6. De politiske aspekter for en fjern fremtid! *Er der overhovedet lavet betragtninger over det lange perspektiv i sikker opbevaring og er den politiske undergrund ikke alt for ustabil til overhovedet at kunne tale om ansvarlighed og sikkerhed?*

7. Ansvarlig politisk linje ved national håndtering af eget affald! *Er det ikke blot et spørgsmål om antal af km og geografiske linjer på et kort, når man inden for landets grænser er villig til at eksportere affaldet til de fattigere egne, hvor folk skal klare alting med færre ressourcer? Og der hvor ekspertisen, infrastrukturen og økonomien er bedre kan fejre halvtreds års prestigefyldt atomeventyr, for så at slippe for problemerne med affaldsbyrden?*
8. Først var der enighed i Folketinget. Så forsvandt dette og blev erstattet af et flertal, heri en fortsat enighed i regeringen. Nu er der ikke længere enighed i regeringen, idet regeringspartiet Radikale Venstre arbejder for et mellemlager. Meget tyder på, at slutdeponering nu ikke længere har flertal. *Hvordan forholder ministeren sig til dette forhold, herunder at hovedparten af ressourcerne fortsat bruges på at søge en slutdeponeringsløsning?*

Depotets fremtidige anvendelse

9. Åbent lager i 30 år, forslag fra Dansk Dekommissionering! *Hvad skal der så ske efterfølgende, skal lageret helt lukkes? Hvad med de kommende 170 – 249.870 års kontrol med affaldet, bliver det eksperter samt forskere, der fortsat holder øje med det? Skal lageret åbnes op igen og igen ved kontrol? Bliver der sat penge af til det fremadrettede arbejde? Skal der ske ompakning ved lageret?*
10. De 233 kg særlige og langlivede affalds opbevaring! *Hvordan kan man sikre disse 233 kg affald i samme lager? Hvad sker der med disse efter de 30 år hvor lager ifølge DD lukkes? Har nedklassificeringen af det højaktive affald til mellemaktivt nogen betydning for, hvordan et evt. slutdepot bør udformes?*

Transport

11. Transport i forhold til det åbne slutdepot! *Er det lige meget, hvor i landet et affaldsdepot skal ligge i forhold til transporten af affald, til lands og til vands? Er beregningsmodellerne for risiko for uheld pr. enhed der flyttes eller pr. tur, magen til de beregningsmodeller, der anvendes i de lande vi normalt sammenligner os med?*
12. Placering af slutdepotet siges at afhænge af egnet undergrund! *Hvordan kan forkastninger i Roskilde betegnes farligere end forkastninger i andre dele af landet? Og har vores eksperter ikke været bevidste om disse risici for bare 50 år siden, da man anlagde et dansk atomeventyr nær tætbebyggede områder og oven på Københavns vandreserve? Kan man i så fald stole på ekspertviden i forhold til ny udvælgelse af sikker lokalitet deponering?*

Formidling

13. Farlighed af affald daler og stiger over tid! *Kan der gives en forklaring på hvorfor åbenheden omkring affaldets farlighed fremstilles så forskelligt over tid? Fra at der i landsdækkende medier af diverse eksperter, gives udtryk for, at affaldet kun er gamle kitler,*

gummihandsker, røgalarmer og murbrokker, og dermed slet ikke farligt, - til at det er alt for farligt at have liggende på Risø grundet grundvandsforsyning og forkastninger mm.

14. Risø Cleantech Forskerpark! Er planerne om en cleantech forskerpark ved DTU Risø uforeneligt med en fortsat sikker opbevaring af atomaffaldet på nuværende lokalitet?

Med venlig hilsen

Borgergrupperne fra Lolland, Skive, Thyholm, Kerteminde og Bornholm